

Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasining xususiyatlari va talablari

Furqat pedagogika kolleji pedagogika va psixologiya

fani katta o'qituvchisi Nigora Xayitboyeva, Rahimova Umida

Annotatsiya: Ushbu maqolaning mazmuni psixologik maslahatning hozirgi kunda qanchalik ahamiyatli ekanligi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: psixologiya, psixologik yordam, murabbiy, kasb, shaxsiy rivojlanish, uzoq muddat, yordam, maslahat.

Maktabgacha yosh psixologlar tomonidan uch yoshdan yetti yilgacha belgilanadi. Uch yoshida bola birinchi yosh inqirozini boshdan kechiradi. Yetti yil ham inqiroz davri. Ya'ni, maktabgacha yosh - bu bolaning hayotining birinchi inqirozidan ikkinchi hayot inqirozigacha bo'lgan davri. Uch yoshli chaqaloq allaqachon o'zini odam kabi his qiladi. U birinchi marta shaxs ekanligini, oilaning to'la huquqli a'zosi ekanligini tushuna boshlaydi. U ijro etishni o'rganadi oilaviy majburiyatlar kattalarga yordam berish. O'zi qaror qabul qilishga harakat qiladi. Bu atrofda voqelikni eng katta idrok etish davri. Bolaning rivojlanishi juda tez. Maktabgacha yoshdagi ushbu besh yil davomida u o'yindan ta'lim faoliyatiga qayta tashkil etish uchun vaqtga ega bo'lishi kerak. Ota-onalarning yordami zarur bilim, ko'nikma va malakalarni berishdir. Maktabgacha yoshdagi asosiy faoliyat - bu o'yin. Uch-to'rt yoshida bola rolli o'yinni o'zlashtiradi, ammo hozirgacha taqlid darajasida. U o'yinchoqlarni olib, hayotda yoki multfilmlarda ko'rgan vaziyatlarni takrorlaydi. Agar bu yoshda bu sodir bo'lmasa, ota-onaning vazifasi qanday o'ynashni o'rgatishdir. Katta maktabgacha yoshdagi bolaning psixologiyasi 5-6 yoshda rolli o'yinlar endi taqlid qilmaydi. Bolaning o'zi o'yin syujetini, qahramonlarning ismlarini o'ylab topadi. Bu ikkala hayotiy hikoyalar (do'konda xarid qilish, poezdda sayohat) va hayoliy voqealar bo'lishi mumkin. O'yinda bola odamlar bilan muloqot qilishni o'rganadi, sotsializatsiya sodir bo'ladi. Bola o'zini kattalar rovida sinab ko'radi, o'yin darajasida qaror qabul qilishni o'rganadi. Shuning uchun bu davrni o'tkazib yubormaslik juda muhimdir. Agar yoshroq maktabgacha yoshda kichkina odam ko'pincha o'zini o'zi o'ynasa, besh yoki olti yoshida bola o'zi bilan muloqot qilishni xohlaydigan tengdoshlarini tanlaydi. Bolalar ikki yoki uch kishidan iborat kichik guruhlarga yig'ilib, o'ynashadi. Bu yoshda bola rasm chizishga, modellashtirishga, ertak tinglashga qiziq boshlaydi. U o'qishga qiziqmaydi, garchi o'yin shaklida ta'lim faoliyati elementlari to'rt yoshdan boshlab kiritilishi mumkin. Bolani barcha harakatlarida qo'llab-quvvatlash juda muhimdir. Har qanday faoliyat turlarini sinab ko'ring: applikatsiya, modellashtirish, chizish va dizayn. Bola hamma narsani sinab ko'rishga qiziqadi. Va buni qo'llab-quvvatlash juda muhimdir. Bu muvaffaqiyatli maktabda o'qishning kaliti bo'lgan kelajakdagi o'rganishga bo'lgan

qiziqishdir. Yosh maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologiyasi qanday o'zgaradi Bu yoshdagi fikrlash vizual-majoziydir. Buni ota-onalar bilishi muhim. Bola so'zlarni eslay olmaydi, u uchun rasmni ko'rish, ob'ektni teginish orqali tekshirish juda muhimdir. Vizualizatsiya va fantaziya bolaning bilimi bilan cheklangan. U hech qachon ko'rmagan narsani tasavvur qila olmaydi. Shuning uchun yangi his-tuyg'ular, yangi his-tuyg'ular berish muhimdir. Maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishi uchun ota-onalar nima qilishi mumkin? Boshqa shaharlarga (mamlakatlarga) sayohatlar Muzeyga, ko'rgazmalarga tashrif buyurish Teatrga borish Nafaqat spektaklni tomosha qilish, balki bola bilan u nimani o'rganganini, unga nima qiziq bo'lganini muhokama qilish muhimdir. Bu yoshda xotira intensiv rivojlanadi. Bola hamma narsani eslaydi: televizordagi reklamadan tortib, ota-onasi aytgan tasodifiy iboralargacha. Maktabgacha yoshda xotirani rivojlantirish katta rol o'ynaydi. Xotirani o'ynoqi tarzda rivojlantirish uchun bir nechta tavsiyalar. 1. Kechqurun yotishdan oldin ota-ona ertak o'qiydi. Ertalab u bo'lgan bola bilan gaplashadi Bosh qahramon qayerga ketdi, nima qildi. Siz etakchi savollarni berishingiz mumkin, lekin uning o'zi eslashi muhim. 2. Stolga uchta yoki to'rtta o'yinchoq qo'ying. Yarim daqiqa davomida chaqaloq o'yinchoqlarning joylashishini eslab qolsin. Keyin ularni ro'molcha bilan yoping va ikkita o'yinchoqni almashtiring. Sharfni oching va boladan nima o'zgarganini aytishini so'rang. 3. Har qanday multfilmni tomosha qilgandan keyin muhokama qiling. Unda nima bo'layotgan edi. Bosh qahramonlarning ismlari nima edi. 4. Kechqurun chaqaloq bilan kun davomida nima sodir bo'lganini doimiy ravishda eslab turing (agar ota-ona hozir bo'lsa va kun qanday o'tganini bilsa). Biz maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasining o'ziga xos xususiyatlari masalalarini ko'rib chiqdik. Shuningdek, "Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasining xususiyatlari" maqolasini o'qishni tavsiya etamiz. Biz sizga yordamsizlik muammosini qanday hal qilishni va bolaning mustaqil ravishda qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishni aytib beramiz.

Maktabgacha yoshdagi psixik jarayonlarning rivojlanishi boshlang'ich bosqichida. Bola dunyoni faol ravishda o'rganadi va juda ko'p savollar beradi. Kognitiv jarayonlar rivojlanadi - xotira, e'tibor, fikrlash, nutq, hissiy-irodaviy soha, shuningdek ijodiy qobiliyatlar. Ota-onalar maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlarini bilib, ular bilan uyg'un munosabatlar o'rnatadilar va sog'lom shaxsni tarbiyalaydilar. Bola kattalardan ajralib turishga intiladi, o'z holatini shakllantiradi, bu erda u vaziyatning ustasi hisoblanadi. Ammo, aslida, u bir qator jismoniy va ruhiy cheklovlar tufayli kattalar hayotida to'liq ishtirok eta olmaydi. Bir qator shartlar kuzatilgan rolli o'yin o'zini tasdiqlashga yordam beradigan ramziy shakldir: bola kattalarning harakatlariga taqlid qiladi; haqiqiy narsalar o'yinchoqlar

bilan almashtirilgan vaziyatga keladi; sodir bo'layotgan narsaning ramziy tabiati; jarayon bir qator qoidalar va cheklolarni o'z ichiga oladi. Bularning barchasi maktabgacha yoshdagi bolaning psixologik salomatligini, uning aqliy va hissiy rivojlanishini ta'minlaydi. O'yin orqali u boshqalar bilan munosabatda bo'lishni o'rganadi, dunyoni o'rganadi va qoidalarga bo'ysunish tufayli xatti-harakatlarning o'zboshimchaligi rivojlanadi. Maktabgacha yoshdagi bolaning psixologik xususiyatlari rivojlanishning ushbu bosqichiga xos bo'lgan bir qator neoplazmalarni o'z ichiga oladi: vizual-majoziy fikrlashni shakllantirish, faoliyatning kelajakdagi natijasini kutish; aqliy jarayonlarning (xotira, e'tibor) o'zboshimchaliklarini rivojlantirish, vaziyatni baholash va bashorat qilish uchun reaksiyalarni to'xtatib turish qobiliyati; motivlar doirasini kengaytirish; o'z-o'zini hurmat qilish va o'z-o'zini anglashni shakllantirish va rivojlantirish; faol nutq funksiyasi; v axloqiy rivojlanish jamiyatda xulq-atvor normalarini ongli ravishda qabul qilish amalga oshiriladi; maktabga psixologik tayyorgarlik (intellektual va shaxsiy). Ko'pgina hollarda, 7 yoshga to'lganida, bolada bu yoki boshqa sifatda bu neoplazmalar mavjud

Foydalanilgan adabiyotlar

1. G'oziev E.G. Umumiy psixologiya. Toshkent. 2002.1-2 kitob
- 2.Vohidov M., Maktabgacha tarbiya psixologiyasi, T., 1970;
- 3.Tokareva V., Talaba shaxsining axloqiy rivojlanish psixologiyasi, T., 1989;
- 4.Shoumarov G'., Oila psixologiyasi, T., 2000;
- 5.Karimova V., Ijtimoiy psixologiya, T., 1994.
6. Abdualiyevich, Zokirov Mirzarahim. "THE ROLE OF PLAY IN THE DEVELOPMENT OF COGNITIVE PROCESSES IN CHILDREN." *Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT* 1.11 (2021): 9-10.
- 7.Мирзарахим Абдуалиевич ЎҚУВЧИЛАРДА ИЖТИМОЙ ФАОЛЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ПЕРЦЕПТИВ АСОСЛАРИ // SAI. 2022.
- 8.Mirzarahim Abdualiyevich Zokirov BOLALARDA BILISH JAROYONLARINI RIVOJLANTIRISHDA O'YINNING AHAMIYATI // *Oriental Art and Culture*. 2021. №4. 9.Abdualiyevich Z. M. CONTENT AND ESSENCE OF THE TOPIC" PSYCHOLOGY OF COMMUNICATION" // *ResearchJet Journal of Analysis and Inventions*. – 2021. – T. 2. – №. 04. – С. 300-305.
- 10.Abdualievich, Zokirov Mirzarahim."O'zbek xalq og 'zaki ijodining xususiyatlari." *INTERNATIONAL JOURNAL OF DISCOURSE ON INNOVATION, INTEGRATION AND EDUCATION* 2.2 (2021): 338-340.

11. Мирзарахим Абдуалиевич Зокиров ЎҚУВЧИЛАРДА ТАЯНЧ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ АСОСИДА ИЖТИМОЙ ФАОЛЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ // Oriental Art and Culture. 2021.

12. Sh A. et al. ISSUES OF FORMATION OF THE CENTER FOR MASTERING FOREIGN EDUCATIONAL PROGRAMS THAT FORM CIVIL EDUCATION IN STUDENTS IN THE SYSTEM OF PRIMARY EDUCATION IN UZBEKISTAN // International Journal of Early Childhood Special Education. – 2022. – Т. 14. – №. 7.

13. Abdualievich Z. M. EDUCATIONAL TECHNOLOGY FOR THE DEVELOPMENT OF PERCEPTIVE ABILITIES AIMED AT INCREASING THE SOCIAL ACTIVITY OF STUDENTS IN FUTURE TEACHERS // Open Access Repository. – 2022. – Т. 8. – №. 12. – С. 612-618.

14. Abdualievich Z. M. Effectiveness of Development of Perceptive Skills Directed to Increase the Social Activity of Students in Future Teachers // Eurasian Scientific Herald. – 2022. – Т. 15. – С. 55-58.

15. Abdualiyevich Z. M. The need for an innovative approach to improving perceptual abilities aimed at increasing the social activity of students in future teachers // Eurasian Research Bulletin. – 2022. – Т. 14. – С. 213-217.

16. Zokirov M. The need for an innovative approach to improving perceptual abilities aimed at increasing the social activity of students in future teachers // Scienceweb academic papers collection. – 2022.

17. Abdualiyevich Z. M. O'QUVCHILARDA TAYANCH KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH ASOSIDA IJTIMOY FAOLLIKNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI // BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – С. 330-333.

18. Zakirov M. THE METHOD OF DEVELOPMENT OF PERCEPTIVE ABILITIES OF FUTURE TEACHERS AIMED AT INCREASING THE SOCIAL ACTIVITY OF STUDENTS // Science and innovation in the education system. – 2023. – Т. 2. – №. 1. – С. 29-32.

19. Zokirov Mirzaraxim Abdualiyevich, Yo'ldashev Dilshodjon Mamirovich BO'LG'USI O'QITUVCHILARDA O'QUVCHILARNING IJTIMOY FAOLLIGINI OSHIRISHGA YO'NALTIRILGAN PERSEPTIV QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI // Oriental Art and Culture. 2023. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/bo-lg-usi-o-qituvchilarda-o-quvchilarning-ijtimoiy->

faolligini-oshirishga-yo-naltirilgan-perseptiv-qobiliyatlarni-rivojlantirish
обращения: 17.04.2023).

(дата

20. Mirzarahim Abdualiyevich Zokirov BO'LG'USI O'QITUVCHILARNING PERSEPTIV QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-PEDAGOGIK ZARURATI // Oriental Art and Culture. 2023. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/bo-lg-usi-o-qituvchilarning-perseptiv-qobiliyatlarini-rivojlantirishning-ijtimoiy-pedagogik-zarurati> (дата обращения: 17.04.2023).

21. Abdualievich Z. M. EDUCATIONAL TECHNOLOGY FOR THE DEVELOPMENT OF PERCEPTIVE ABILITIES AIMED AT INCREASING THE SOCIAL ACTIVITY OF STUDENTS IN FUTURE TEACHERS //Open Access Repository. – 2022. – Т. 8. – №. 12. – С. 612-618.

22. Zokirov, M. (2022). *ISSUES OF FORMATION OF THE CENTER FOR MASTERING FOREIGN EDUCATIONAL PROGRAMS THAT FORM CIVIL EDUCATION IN DTUDENTS IN THE SYSTEM OF PRIMARY EDUCATION IN UZBEKISTAN.*

23. Zakirov M. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF PERCEPTIVE ABILITIES AIMED AT INCREASING THE SOCIAL ACTIVITY OF STUDENTS IN FUTURE TEACHERS //Академические исследования в современной науке. – 2023. – Т. 2. – №. 1. – С. 81-85.

